

Aspecten van de Thematische Filatelie (26)

Door Pim van den Bold

Het gebruik van plaatsnamen (2)

De vorige keer heb ik op een rijtje gezet, wanneer je een plaatsnaam wel en niet mag gebruiken in een thematische tentoonstellingscollectie. De aflevering van deze keer is alleen goed te volgen, voor wie de indeling van de vorige keer nog paraat heeft. Omdat dit de eerste aflevering van een nieuwe jaargang betreft, zet ik mede voor de nieuwe leden de zaak daarom nog even op een rijtje. Ik herhaal dat wat geldt voor het algemene begrip 'plaats' (stad, dorp) ook geldt voor de namen van grotere (land, wijk) of kleinere geografische aanduidingen.

Nogmaals de hoofdingeling

1. In de betreffende plaats is iets gebeurd (er is iemand geboren, er is een contract getekend, er heeft een manifestatie plaats gevonden enz. enz.) Voor dit doel mag de plaatsnaam **NIET** gebruikt worden. Jammer, maar waar.
2. De naam van de plaats (dus niet de plaats zelf, dat valt onder punt 1, maar de **NAAM** van de plaats) heeft te maken met uw thema. Voor dit doel mag de plaatsnaam **WEL** gebruikt worden.
3. De plaats heeft zijn naam gegeven aan bepaalde producten: Delft aan Delfts blauw en Leiden aan Leidse kaas. Bij verstandig gebruik en goed beargumenterende teksten **MAG** dit gebruik worden toegepast.
4. Een product heeft zijn naam gegeven aan een plaats. De plaatsnaam mag **ZEKER** gebruikt worden en dit gebruik wordt heel behoorlijk gewaardeerd.

Bij categorie 1 hoeven we het uiteraard niet meer over het materiaal te hebben. Voor de overige drie categorieën geldt: probeer zoveel mogelijk interessant filatelistisch materiaal te gebruiken.

Afb.1 Niet ieder van u zal de taal van de Gagulustam spreken. Maar in die taal betekent Biloela: de geelgekuifde kakatoe.

Waarom mag categorie 1 niet gebruikt worden?

De vraag ligt natuurlijk voor de hand waarom je een plaatsnaam eigenlijk niet mag gebruiken om aan te geven, dat daar iets gebeurd is. Zou je het zelfs niet nog mooier kunnen maken door ook nog een stuk te vinden dat precies op de datum van de door jou bedoelde gebeurtenis is afgestempeld.

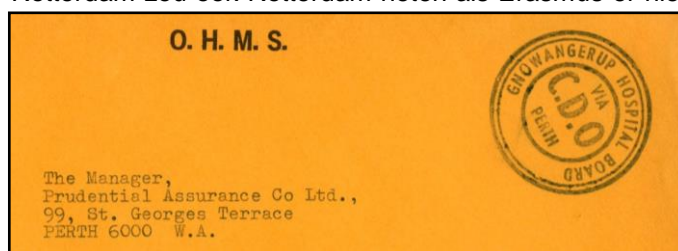
Afb.2 Gnowangerup is de verbastering van gnowneerup. Dit betekent: plaats waar de eieren van de Thermometer hoender gevonden worden. Dit stempel komt dus het meest tot zijn recht, als je het niet ergens in zijn algemeenheid gebruikt als je het over deze vogels hebt, maar daar waar het over het leggen van de eieren gaat.

Als je met veel zoekwerk er in zou slagen om zo'n stuk te bemachtigen, waarom krijg je er dan geen punten bij voor moeilijk speurwerk, in plaats van opmerkingen en eventueel zelfs minder punten?

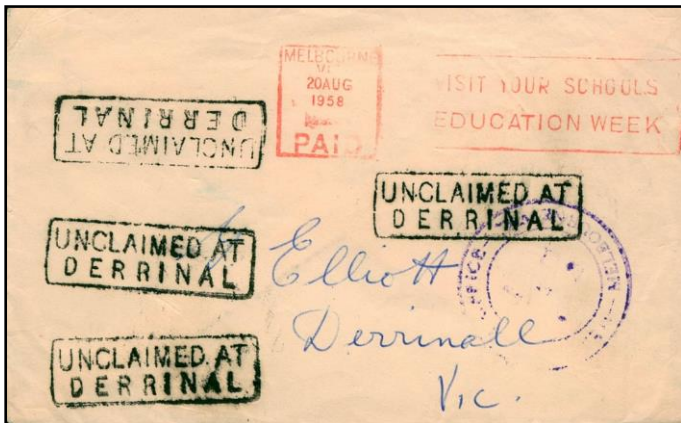
Mijn persoonlijke antwoord op deze vraag kan alleen maar zijn: "Ik wou van harte dat het anders was".

Maar deze rubriek is niet bedoeld voor het ventileren van persoonlijke meningen (zeker niet als die haaks staan op de officiële regels), maar om te vertellen hoe die regels luiden en liefst ook nog te verklaren waarom het zo is. In het overgrote deel van de gevallen maken die verklaringen het namelijk makkelijker om te begrijpen, te onthouden en te aanvaarden waarom het is zoals het is. De officiële Richtlijnen voor de thematische filatelie verwoorden uitvoerig dat dit gebruik niet mag, maar geven daarvoor helaas geen verklaring. Mondeling is wel toegelicht dat er geen bewust verband tussen plaats en gebeurtenis is en dat het daarom niet zou mogen. Rotterdam zou ook Rotterdam heten als Erasmus er niet

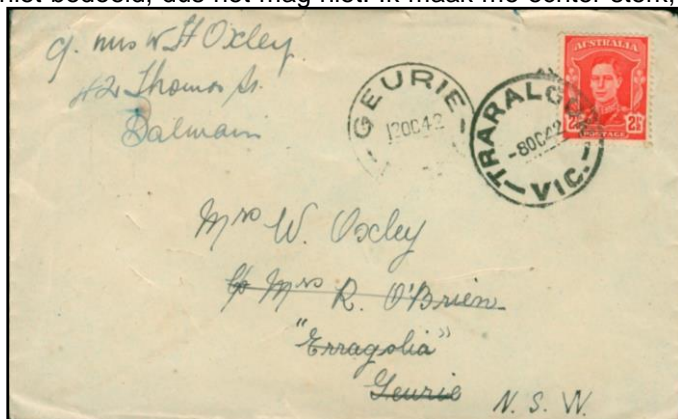
Afb.3 Je kunt dit stempel in medische verzamelingen gebruiken op grond van het woord 'Hospital' dat er in voorkomt. Maar natuurlijk komt het thematisch veel meer tot zijn recht, als je het gebruikt, zoals bij afbeelding 2 staat aangegeven

gewoond had en Peking blijft de naam Peking in de stempels hanteren, ongeacht of ze daar de Olympische Spelen aan het voorbereiden zijn of niet. Bij een stempel waarin de post bewust de relatie legt, bijvoorbeeld: 'Vakidiotencongres Amsterdam', is die postale relatie er wel en mag het stempel (zoals we allemaal weten) wel worden toegepast. Maar deze reek artikelen over het gebruik van plaatsnamen, gaat nu juist alleen over plaatsnamen, zonder dat nadere toevoegingen in het stempel aanwezig zijn.

Afb.4 Derrinal betekent 'op de grond levend' en heeft betrekking op de grondparkiet. (Derrinal was een heel klein postkantoorje voor een paar boerderijen. Het werd in gebruik genomen in 1889 en bij gebrek aan post opgeheven in 1964).

Zelf heb ik moeite met die verklaring over het waarom in deze kwestie. Ik begrijp die redenering wel, maar ik vind hem erg theoretisch. Stel iemand ontdekt dat in een straat die op een postzegel staat afgebeeld, een beroemde persoon uit zijn thema geboren is, of dat zo iemand geleefd heeft in een bepaalde boerderij of in een molen op een postzegel. Als die postzegels niet om die reden zijn uitgegeven, zou je eigenlijk dezelfde redenering moeten laten gelden: de post heeft die relatie niet bedoeld, dus het mag niet. Ik maak me echter sterk,

Afb. 5. Geurie betekent Geelgekuifde kakatoe.

Traralgon betekent: reigers en kraanvogels die kikkers eten. De beste plaats om dit stuk onder te brengen, is dus waar je het voedsel of de eetgewoontes behandelt. Thematisch is wel heel bijzonder dat deze brief maar liefst twee verschillende stempels heeft die betrekking hebben op vogels.

dat indien de inzender deze relatie wel legt, hij daarvoor veel eerder geprezen zal worden dan bij het gebruik van een plaatsnaamstempel. Hoe zou dat dan toch komen? Dat is wel bekend. De enorme weerstand tegen dit gebruik van plaatsnaamstempels hebben de tentoonstellers eigenlijk wel een beetje over zich zelf afgeroepen. Enkele decennia geleden was het namelijk nog schering en inslag dat inzenders in hun thema eofilatelistische brieven met een stempel van een plaats (waar ooit iets gebeurd was dat met hun thema verband hield), opnamen. Dat zijn dus brieven uit de tijd, voordat postzegels gebruikt werden. Het kwam voor dat dit, filatelistisch gezien, de beste stukken uit hun verzameling waren. Vaak kwam dit gekunsteld over, omdat het bepaald geen uitzondering was, dat de datum

Afb. 6 Goondiwindi is de verbastering van goona winnah en dat betekent: mest van aalscholvers en eenden.

eeuwen verschilde met de gebeurtenis waarmee de verzamelaar het verband legde. Internationaal beschouwden juryleden dit als het in de collectie smokkelen van dit soort stukken. Ik denk eigenlijk, dat men toen op zoek is gegaan naar een motivering om dit te 'verbieden'.

Afb.7 Goondiwindi (vogelmest) is genoemd naar een rots in de nabijgelegen rivier, die wit van de vogelmest is.

Een zeer gerenommeerd verzamelaar liet me als reactie op mijn vorige artikel weten, dat hij van mening was, dat bijvoorbeeld het onderwerp 'Pacificatie van Gent' best geïllustreerd zou mogen worden met een oud stuk met het stempel Gent.

En hij voegde er glimlachend aan toe: "en ik ben wel van plan om dat te doen ook". Zoals ik heb uitgelegd heeft juist dit gebruik geleid tot een zeer streng optreden om dit gebruik uit te bannen.

Afb.8 Vier aantekenstrookjes met verborgen mogelijkheden. Moonbooldool komt van het woord 'moom' dat in de taal van de aboriginals 'de dood' betekent. Is dit strookje geen aanwinst voor thema's zoals 'Leven en dood'?

Het aantekenstrookje werd tussen 1933 en 1937 gebruikt.

Jindalee betekent: geen huid op de botten. Dit heeft betrekking op een heuvel met een kale top, terwijl alle andere in de omgeving dicht bebost zijn. Het kleine postkantoorje bestond van 1889 tot 1941. Deze aantekenstrookjes werden gebruikt van 1919 tot 1921.

Weetaliba komt van weetalibah, wat 'gebrek aan brandhout' betekent. Ook hier kun je je allerlei thema's voorstellen waarbij je het kunt gebruiken.

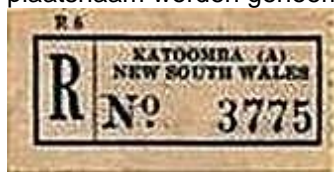
Het derde strookje in de afbeelding is een provisorische uitgave, die gebruikt werd toen de gedrukte strookjes tijdelijk niet meer in voorraad waren.

Afb. 9 De stad Kimberley werd in 1871 gesticht door lord Kimberley op grond van de ontdekking van diamant in de omgeving. Dit noemen de thematische richtlijnen de 'bestaansreden van een plaats'. Om deze reden mag de plaatsnaam duidelijk gebruikt worden. Denk aan het goede onderschrift. Als u namelijk iets zegt in de geest van: 'bij Kimberley wordt diamant gevonden, dan mag het niet. Zo hebt u een mooi voorbeeld, dat het soms van je onderschrift afhangt, of het stempel wel of niet mag.

De vorige keer schreef ik al, dat het dus ook niet wordt toegelaten voor zaken die onlosmakelijk in één adem met 'hun' plaatsnaam worden genoemd.

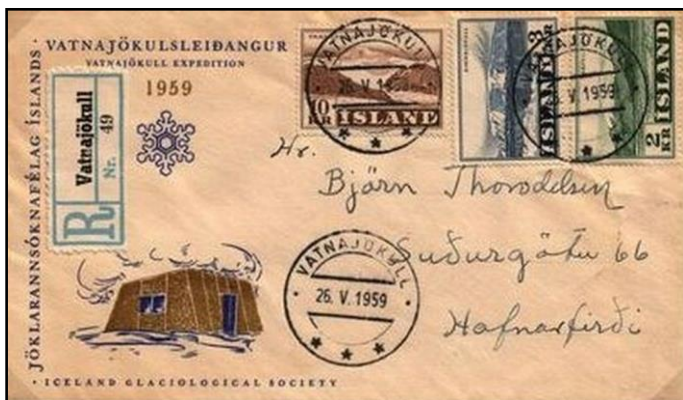
Afb. 10 De plaatsnaam Katoomba is de verbastering van 'Kadumba'. Dit betekent 'vallend water' in de taal van de daar levende Aboriginals.

Twee nieuwe voorbeelden: het turfschip van Breda en de Bayreuther Festspiele. Ook in die beroemde aanduidingen heeft de plaatsnaam geen andere functie dan om aan te geven dat het ooit in die plaats gebeurde, of nog steeds gebeurt.

Maar – sprak hij dreigend – laat ik het niet merken dat u nu gaat rondbazuinen, dat het van Pim van den Bold wel mag. Ik heb u duidelijk vermeld, dat de regel is, dat het niet mag. En ondanks mijn eigen opvattingen zal ik er niet aan ontkomen om dat ook tijdens het jurygesprek aan de kaders aan u mee te delen. Dat ik er geen nacht van wakker zou liggen, als die regel werd afgeschaft, is een heel andere zaak.

Verborgene plaatsnamen

In het vorige artikel liet ik afbeeldingen van allerlei plaatsnamen zien uit de hiervoor genoemde categorie 2 die wel gebruikt mogen worden. Het ging toen om plaatsnamen die iedereen met een beetje kennis van de moderne talen wel kan herkennen als goed te gebruiken voor het eigen thema. Het wordt moeilijker als de

Afb. 11 Vatnajökull betekent watergletscher. Het is de grootste gletscher van Europa (Een expeditie had hier een hulppostkantoor ingericht.)

Afb. 12 Halle betekent in het Keltisch zout. In deze plaats werden vroeger zoutoplossingen gekookt

plaatsnaam gesteld is in een taal die de meesten van ons niet beheersen. Nog moeilijker wordt als de plaatsnaam een meer verborgen relatie met het thema heet. Uiteraard is in die gevallen de waardering voor de door de inzender toch ontdekte relatie ook hoger. Daarvan liet ik u in deze aflevering verschillende voorbeelden zien. Met ook deze keer weer heel veel dank voor het beschikbaar stellen van de illustratie aan de heren DamianLäge en Piet Struik. ■

Ook de volgende aflevering zal nog over het gebruik van plaatsnamen gaan.

Rectificaties vorige aflevering.

1) Onder afbeelding 11 met het stempel Mühlenbach wordt gezegd dat het niet zo makkelijk aan een thematisch onderdeel (van de molens) gekoppeld kan worden als in afbeelding 9 met het stempel Mühlbach het geval is. De aandachtige lezer zal zich verwonderd hebben afgevraagd wat dan wel het wezenlijke verschil tussen die twee plaatsnamen is. Dat is er natuurlijk helemaal niet. De verwijzing had naar afbeelding 8, Schneidemühl, moeten zijn, de naam die p een zaagmolen slaat. Juist deze keer kreeg ik een drukproef waarin ik de fout al had kunnen ontdekken, maar niet heb opgemerkt.

2) Onder afbeelding 1 schreef ik dat er ook een aantekenstrookje op het stuk zit. Dit is niet juist. Van de heer A Hulkenberg, lid van de Nederlandse Academie voor Filatelie, die als medewerker van de Bondsbibliotheek, Thema onder ogen kreeg, ontving ik de volgende reactie, waar degenen onder u die zo'n kaart in hun collectie hebben, hun voordeel mee kunnen doen bij hun filatelistische omschrijving.

"Op Duitse pakketkaarten komen nooit aantekenstrookjes voor. De strookjes die jij daar voor aanziet, zijn zg. Paketaufgabezettel, of in goed Nederlands: Pakketherkomststroken. Deze stroken waren gedrukt in zwart en in rood. Zwart voor normale pakketten, rood voor pakketten met aangegeven waarde. Bij de door jou afgebeelde kaart is dat 4.000 Mark. Deze stroken bestonden uit twee delen die van elkaar werden geknipt. Het kleine strookje kwam op de pakketkaart, de grotere (ca 4 –5 maal) op het pakket. Op het strookje zijn aanwezig: links een doorlopend nummer tot 1000, in het centrale deel de naam van het kantoor van herkomst en rechts daarvan verticaal gedrukt het Taxquadrat of Gebührenfeldnummer". Hartelijk dank. U ziet Thema komt in de Bondsbibliotheek (waar ook onze eigen NVTF bibliotheek is ondergebracht) in deskundige handen terecht!